

Vergaderjaar 2020–2021

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2323

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 april 2021

Hierbij bied ik u het verslag aan van de informele videoconferentie van de leden van de Raad Buitenlandse Zaken van 19 april 2021.

Daarnaast voldoe ik middels dit verslag aan een toezegging, gedaan aan Uw Kamer tijdens de Begrotingsbehandeling Buitenlandse Zaken 2021 (Handelingen II 2020/21, nr. 24, item 22), om de Kamer een update te verschaffen omtrent de Israëlische (strafrechtelijke) onderzoeken naar de wijze waarop het Israëlische leger heeft gereageerd op de protesten aan de grens met Gaza in 2018.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A. Blok

VERSLAG VAN DE INFORMELE VIDEOCONFERENTIE VAN DE LEDEN VAN DE RAAD BUITENLANDSE ZAKEN 19 APRIL 2021

Introductie

Op maandag 19 april vond er middels een informele videoconferentie een vergadering van de leden van de Raad Buitenlandse Zaken plaats. De Minister van Buitenlandse Zaken heeft deelgenomen aan deze vergadering. Er is onder *Current Affairs* gesproken over Georgië, India, Iran (in relatie tot het JCPOA), Myanmar en Mozambique. In het licht van de recente gebeurtenissen zijn ook de Tsjechische uitzetting van Russische diplomaten en de situatie omtrent Aleksei Navalny besproken. Het Post-Cotonou verdrag kwam kort aan bod onder *Any Other Business*. Daarnaast stonden Oekraïne en Ethiopië als volle agendapunten geagendeerd. Het agendapunt over de Westelijke Balkan is in verband met de volle agenda onder voorbehoud doorgeschoven naar de volgende vergadering van de Raad Buitenlandse Zaken van 10 mei a.s. Ten slotte heeft er middels videoconferentie een uitwisseling met de Oekraïense Minister van Buitenlandse Zaken plaatsgevonden.

Current Affairs

Situatie Navalny en Tsjechische uitzetting van Russische diplomaten

De Raad sprak over de verslechterende gezondheidssituatie van Aleksei Navalny en uitte zijn zorgen hierover. EU lidstaten dankten de Hoge Vertegenwoordiger in dat kader voor de verklaring¹ die hij op 18 april jl. namens de EU27 deed uitgaan. In deze verklaring wordt Rusland opnieuw opgeroepen de artsen van Navalny toe te laten en zijn verantwoordelijkheid wat betreft de gezondheid van Navalny te nemen. Mocht hier geen gehoor aan worden gegeven en de toestand van Aleksei Navalny verder verslechteren dan zijn wat Nederland betreft verdere sancties een optie. De Raad werd door Tsjechië gebriefd over de uitzetting van Russische diplomaten in verband met Russische betrokkenheid bij de ontploffing van een munitiedepot in 2014. Nederland heeft zich net als de andere lidstaten solidair met Tsjechië betoond.

Iran/JCPOA

De Raad heeft gesproken over het nucleaire akkoord met Iran, het *Joint Comprehensive Plan of Action* (JCPOA). De zorgen over het Iraanse nucleaire programma en recente stappen die Iran heeft ondernomen zijn groot. Met name de Iraanse aankondiging over uraniumverrijking tot 60%, waarvoor geen civiele noodzaak bestaat, is zeer zorgelijk. De Raad verwelkomde de onderhandelingen in Wenen tussen de leden van de *Joint Commission*, over de terugkeer naar implementatie van het akkoord. De onderhandelingen vinden plaats in twee werkgroepen, over sanctieverlichting en implementatie van nucleaire afspraken. De EU, als voorzitter van de *Joint Commission*, treedt op als bemiddelaar tussen de verschillende partijen. Hoge Vertegenwoordiger Borrell benadrukte dat de partijen geïmmiteerd zijn aan een goede uitkomst en zich constructief opstellen in de onderhandelingen. De leden van de Raad steunden de inspanningen van de leden van de *Joint Commission* en riepen op tot een terugkeer naar het akkoord door de Verenigde Staten en volledige naleving van de afspraken door alle partijen.

¹ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/04/18/russia-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-deteriorating-health-of-aleksei-navalny/>.

Georgië

De Raad stond stil bij de intensieve pogingen die de EU de afgelopen tijd heeft ondernomen om te bemiddelen in de politieke crisis waarin Georgië zich sinds de parlementaire verkiezingen van oktober 2020 bevindt. Vanuit de Raad is er brede steun voor de bemiddelingspoging van voorzitter van de Europese Raad Charles Michel en zijn persoonlijk gezant Christian Danielsson tussen regeringspartij Georgian Dream (GD) en de oppositie. Er werd op 18 april een nieuw voorstel ingediend onder het gezag van Michel om een uitweg uit de politieke crisis te vinden. Tijdens de Raad werden de gesprekken in Georgië voortgezet en inmiddels hebben GD en zeventien oppositie parlementsleden op 19 april jl. ingestemd met een herzien EU-voorstel. Voorzitter Michel heeft op 20 april een bezoek gebracht aan Georgië om deze doorbraak te markeren. Hoge Vertegenwoordiger Borrell benadrukte dat de leiders van de politieke partijen in Georgië de belangen van het Georgische volk voorop moeten stellen, de nodige compromissen moeten sluiten en hun aandacht moeten richten op andere dringende zaken, zoals het herstel van de democratie.

India

De Raad heeft gesproken over de voorbereidingen voor de EU-India Top die op dit moment voorzien is op 8 mei. India is een belangrijke geostrategische partner waarmee de samenwerking verder kan worden geïntensiveerd. Nederland ziet graag dat er ambitieuze afspraken tot stand komen tussen de EU en India op het gebied van klimaat, in het bijzonder in voorbereiding op de klimaattop die eind dit jaar plaatsvindt, de waarborging van het mondiaal vrijhandelssysteem, connectiviteit en respect voor mensenrechten. Momenteel vinden onderhandelingen plaats over een slotverklaring. Nederland vindt het, net als andere leden van de Raad, van belang dat conform de slotverklaring bij de EU-India top van 15 juli 2020 een expliciete passage wordt opgenomen over de erkenning van universele mensenrechten. Verder verwelkomt Nederland de geplande separate gezamenlijke verklaringen over de Indo-Pacific regio, klimaat en connectiviteit. De aangenomen Raadsconclusies over de Indo-Pacific tonen het belang van de regio aan.

Myanmar

De Raad heeft naar aanleiding van de militaire coup in Myanmar sancties opgelegd aan twee militaire conglomeraten en tien aanvullende persoonsgerichte sancties ingesteld. De twee militaire conglomeraten, Myanmar Economic Holdings Public Company Limited (MEHL) en Myanmar Economic Corporation Limited (MEC), zijn eigendom van en staan onder zeggenschap van het leger. De persoonsgerichte sancties zijn opgelegd aan negen leden van de *State Administrative Council* en de Minister van Informatie. Nederland heeft steeds betoogd dat het Myanmar sanctieregime moest worden uitgebreid en heeft tijdens deze Raad opnieuw steun uitgesproken voor nieuwe sancties. Daarmee wordt een helder signaal afgegeven aan de militaire junta om van koers te veranderen. Tevens heeft Nederland haar zorgen geuit over de ontwikkelingen in Myanmar en het belang van een gezamenlijke aanpak met de regio, ASEAN en gelijkgezinde landen benadrukt.

Mozambique

De Raad heeft gesproken over de ontwikkelingen in het noorden van Mozambique. In de Mozambikaanse regio Cabo Delgado is de veiligheids situatie de afgelopen tijd verslechterd. De Raad heeft het belang van een geïntegreerde aanpak van de grondoorzaken van het conflict in Cabo

Delgado besproken. De Hoge Vertegenwoordiger bracht de mogelijkheid ter tafel voor de EU om een EU-trainingsmissie (EUTM) op te zetten, die zou bijdragen aan de professionalisering van de Mozambikaanse veiligheidstroepen die ingezet worden in Cabo Delgado. De EDEO doet onderzoek naar de mogelijkheid van een dergelijke trainingsmissie.

EU-China/MRSR

De Raad sprak over de relatie EU-China en de Chinese reactie op de eerste listings onder het EU mensenrechtensanctieregime. De stevige Chinese tegenreactie laat het belang van een gecoördineerde EU-inzet op mensenrechten zien. Nederland heeft in lijn met de motie van de leden Kuik en Sjoerdsma (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1655) bepleit dat de EU blijft oproepen tot vrijlating van Oeigoeren. NL heeft voorts in lijn met de motie van de leden Kuik en Sjoerdsma benadrukt dat de Verenigde Naties in staat moet worden gesteld, mede in het kader van het genocide-verdrag, onafhankelijk onderzoek te doen naar alle vormen van mensenrechtenschendingen in Xinjiang.

Any Other Business: Post-Cotonou

Onder AOB werd kort ingegaan op de juridische aard van het toekomstige Post-Cotonou verdrag tussen de EU en landen in Afrika, het Caribisch Gebied en de Stille Oceaan. Naar verwachting zal de Europese Commissie eind april, begin mei een voorstel doen voor een Raadsbesluit ter ondertekening van het Verdrag en eventueel voorlopige toepassing. De tekst van het Post-Cotonou verdrag zal als annex bij dit Raadsbesluit gevoegd worden. De Raad zal hierover op basis van unanimiteit besluiten. Een kabinetsappreciatie van het Post-Cotonou verdrag zal uw Kamer naar verwachting in mei toekomen.

Ethiopië

De Raad stond stil bij de situatie in Ethiopië en met name de Tigray regio. De Finse Minister van Buitenlandse Zaken, Haavisto, deed verslag van zijn reis naar de regio waar hij uit naam van de Hoge Vertegenwoordiger de EU-prioriteiten onder de aandacht bracht. Haavisto gaf aan dat het risico op een langlopend conflict reëel is, en sprak zorgen uit over aanhoudende mensenrechtenschendingen, waaronder seksueel geweld. De Hoge Vertegenwoordiger pleitte voor aanhoudende Europese druk en nauwe coördinatie met de VS.

Ondanks verbeteringen met betrekking tot toegang voor hulporganisaties, spraken verschillende Lidstaten zorgen uit over de humanitaire situatie evenals over voortdurende mensenrechtenschendingen. Eritrese troepen dienen onmiddellijk Tigray te verlaten. Nederland gaf aan dat de EU moet aansturen op agendering van de situatie in Ethiopië in de VN Mensenrechtenraad. Nederland zei ook het besluit van de Europese Commissie om begrotingssteun aan te houden te steunen, en riep de voorwaarden die de Commissie had gesteld in herinnering, waaronder een staakt-het-vuren. Nederland gaf het belang aan van een inclusieve nationale dialoog ter preventie van verder geweld en politieke fragmentatie in Ethiopië, en het belang dat premier Abiy Ahmed zich daartoe committeert vóór de aankomende verkiezingen.

Een aantal leden van de Raad sprak zorgen uit over de regionale stabiliteit van de Hoorn van Afrika, mede vanwege de impasse rondom de «*Grand Ethiopian Renaissance Dam*» tussen Ethiopië, Egypte, en Soedan. Nederland benadrukte dat de EU zich sterk moet maken voor regionale oplossingen die gebaseerd zijn op democratische waarden en mensenrechten.

Oekraïne (inclusief uitwisseling met Oekraïense Minister Kuleba)

De Ministers van Buitenlandse Zaken hebben gesproken over Oekraïne, zowel tijdens de Raad alsook tijdens de aansluitende videoconferentie met de Oekraïense Minister van Buitenlandse Zaken Kuleba. Recentelijk zijn in Oost-Oekraïne de spanningen opgelopen, onder andere door de dood van meerdere Oekraïense militairen aan de contactlijn en de Russische troepenopbouw op de door Rusland bezette Krim en aan de Oekraïense grens. De Raad sprak opnieuw zijn steun uit voor de Oekraïense territoriale integriteit en soevereiniteit en veroordeelde de Russische troepenopbouw aan de grens. Ook prezen meerdere lidstaten de terughoudende opstelling van Oekraïne, die bijdraagt aan het doel van de-escalatie. Implementatie van de Minskakkoorden blijft van essentieel belang om tot een duurzame oplossing van het conflict in Oost-Oekraïne te komen. Het hangt echter af van de politieke wil van de partijen, met name van Rusland en de separatisten, om vooruitgang te boeken. Het kabinet blijft zich in EU-verband sterk maken voor verlenging van de sancties die zijn ingesteld in reactie op het Russische destabiliserende optreden in Oekraïne. Dit betreft niet alleen Oost-Oekraïne, maar ook de situatie op de Krim, waar ook ernstige zorgen bestaan over mensenrechtenschendingen. België heeft namens de Benelux landen in de RBZ geïntervenieerd en de zorgen over de Russische troepenopbouw overbracht. Ook kwamen de steun voor MH17 en de noodzaak tot structurele hervormingen in de interventie ter sprake.

De Raad heeft eveneens gesproken over het hervormingsproces in Oekraïne en de rol van de EU en de lidstaten bij het ondersteunen van de Oekraïense regering hierin. Het kabinet is van mening dat Oekraïne zich alleen kan ontwikkelen tot een stabiele democratie en rechtsstaat met een goed functionerende economie als het blijft doorgaan met het doorvoeren van duurzame politieke en economische hervormingen, zoals ook in het associatieakkoord is overeengekomen. Het is in het belang van Oekraïne en in het belang van onze eigen veiligheid in de EU en Nederland dat het land zich blijft ontwikkelen tot een stabiele en weerbare democratie. Het kabinet vindt het daarom goed dat de EU Oekraïne op basis van conditionaliteit steun biedt bij het implementeren van de hervormingen.

Israëlische onderzoeken naar het eigen optreden aan de grens met Gaza tijdens de Great March of Return in 2018

Tot slot wil ik middels dit verslag voldoen aan een toezegging, gedaan aan Uw Kamer tijdens de Begrotingsbehandeling Buitenlandse Zaken 2021, om de Kamer een update te verschaffen omtrent de Israëlische (strafrechtelijke) onderzoeken naar de wijze waarop het Israëlische leger heeft gereageerd op de protesten aan de grens met Gaza in 2018. Dit in navolging op eerdere informatie die Uw Kamer is toegekomen (zie: Kamerstuk 35 570 V, nr. 12). Ondanks verzoeken daartoe is er sindsdien geen nadere update ontvangen van de Israëlische autoriteiten. Het kabinet blijft belang hechten aan een onafhankelijk en gedegen onderzoek, en zal Israël blijven oproepen voortgang te blijven maken met genoemde onderzoeken, en daar ook zoveel mogelijk transparant in te zijn.